Brussels Studies

La revue scientifique électronique pour les recherches
sur Bruxelles / Het elektronisch wetenschappelijk
tijdschrift voor onderzoek over Brussel / The e-journal
for academic research on Brussels

Collection générale | 2019

Deelname aan de arbeidsmarkt van vluchtelingen en asielzoekers in Brussel: Innovatie en institutionele complementariteit

Participation au marché du travail des réfugiés et demandeurs d'asile à

Bruxelles : Innovation et complémentarité institutionnelle

Labour market participation of refugees and asylum seekers in Brussels:

innovation and institutional complementarity

Adèle Garnier et Annaelle Piva

Traducteur : Annelies Verbiest (AV Translation)

Édition électronique

URL : <http://journals.openedition.org/brussels/2728>

DOI : 10.4000/brussels.2728

ISSN : 2031-0293

Éditeur

Université Saint-Louis Bruxelles

Référence électronique

Adèle Garnier et Annaelle Piva, « Deelname aan de arbeidsmarkt van vluchtelingen en asielzoekers in Brussel: Innovatie en institutionele complementariteit », *Brussels Studies* [Online], Algemene collectie, nr 135, Online op 27 mai 2019, geraadpleegd op 19 février 2020. URL : <http://journals.openedition.org/brussels/2728> ; DOI : 10.4000/brussels.2728

Ce document a été généré automatiquement le 19 février 2020.

Licence CC BY

Deelname aan de arbeidsmarkt van vluchtelingen en asielzoekers in Brussel: Innovatie en institutionele complementariteit

Participation au marché du travail des réfugiés et demandeurs d’asile à

Bruxelles : Innovation et complémentarité institutionnelle

Labour market participation of refugees and asylum seekers in Brussels:

innovation and institutional complementarity

Adèle Garnier et Annaelle Piva

Traduction : Annelies Verbiest (AV Translation)

Inleiding

- 1 Ons artikel behelst een analyse van de dynamiek van innovatie en institutionele complementariteit in Brussel die gepaard gaat met de ondersteuning van de deelname van vluchtelingen en asielzoekers aan de arbeidsmarkt vanaf 2010. Deze deelname is een heet politiek hangijzer geworden in het kader van de “vluchtelingencrisis” in 2015-2016 in België, en in ruimere zin in heel Europa. In Brussel hangt institutionele innovatie op dit vlak echter samen met twee andere uitdagingen: de creatie van het Brusselse onthaaltraject voor nieuwkomers en de zeer hoge werkloosheidsgraad bij bevolkingsgroepen van niet-Europese origine. In deze context zijn sinds 2010 verschillende organisaties en initiatieven opgericht met als doel ondersteuning te bieden aan vluchtelingen en asielzoekers en hun toegang tot en deelname aan de Brusselse arbeidsmarkt te bevorderen. Deze organisaties en initiatieven zijn deel gaan uitmaken van het complexe Brusselse institutionele landschap. Wij zullen de diversiteit van deze institutionele innovaties belichten en vervolgens onderzoeken wat de perceptie hierover is bij organisaties binnen de sector en hoe zij met elkaar omgaan.

Daarbij richten we ons in het bijzonder op het “universalistische” karakter van het gewestelijke beleid ter ondersteuning van de werkgelegenheid.

- 2 In het eerste deel schetsen we de huidige kennis over de deelname van vluchtelingen en asielzoekers aan de arbeidsmarkt. Daarna worden vier recente initiatieven ter ondersteuning van de tewerkstelling van vluchtelingen en asielzoekers geanalyseerd (hoofdstuk 2) en vervolgens geïntegreerd in de bestaande lokale institutionele dynamiek (hoofdstuk 3). In het besluit tonen we aan hoe onze resultaten bijdragen tot de verrijking van de literatuur over de “Brusselse institutionele puzzel”.
- 3 Onze analyse is gebaseerd op kwalitatief onderzoek dat in 2016-2017 in Brussel is uitgevoerd. Hierbij hebben we documentatie geanalyseerd van de bestaande organisatiemechanismen en ruim 30 kwalitatieve interviews afgenomen met enerzijds vertegenwoordigers van 17 overheids-, semioverheids- en vrijwilligersorganisaties die de deelname aan de arbeidsmarkt van asielzoekers en vluchtelingen bevorderen, en anderzijds 11 vluchtelingen die actief zijn op de Brusselse arbeidsmarkt.

1. Vluchtelingen en asielzoekers en werkgelegenheid in Brussel

- 4 In de eerste plaats is het nuttig om de terminologie te verduidelijken en de federale en gewestelijke bevoegdheden te schetsen als het gaat om de ondersteuning van vluchtelingen en asielzoekers en de bevordering van hun toegang tot en deelname aan de arbeidsmarkt in België en Brussel. Een asielzoeker is een persoon die zijn land is ontvlucht en die een aanvraag indient om door het gastland als vluchteling te worden erkend, d.w.z. als persoon die zijn land ontvlucht uit vrees voor vervolging op specifieke gronden¹ en niet in staat is om terug te keren naar zijn land van herkomst. In België kende het aantal asielzoekers een sterke stijging van 14 045 in 2015 naar 38 990 in 2016, gevolgd door een terugval naar 14 250 in 2017 [Pironet 2018: 4]. Een vluchteling is een persoon wiens vluchtelingenstatus door de autoriteiten van het gastland is erkend – vandaar de term “erkende vluchteling”, die we in dit artikel vermijden om de terminologie eenvoudig te houden. Het is echter belangrijk om op te merken dat de categorieën “asielzoeker” en “vluchteling” weliswaar twee afzonderlijke juridische categorieën zijn, maar dat dit niet wegneemt dat er veel sociologische overeenkomsten tussen mensen kunnen zijn [Zetter, 2007].
- 5 De behandeling van asielaanvragen en de toekenning van verblijfsvergunningen zijn federale bevoegdheden. België verleent aan vluchtelingen een verblijfstitel van vijf jaar die dezelfde sociale en economische rechten op het Belgische grondgebied verleent als aan personen met een onbeperkt verblijfsrecht, met inbegrip van het recht om te werken. Vluchtelingen hebben dus geen aparte werkvergunning nodig [Vanmarcke 2018: 639]. Anderzijds hadden asielzoekers tot de hervorming van de arbeidsvergunningen, die sinds 1 januari 2019 van kracht is², een arbeidsvergunning nodig en kwamen ze na vier maanden verblijf in België in aanmerking voor een arbeidsvergunning type C voor één jaar (verlengbaar) [Lens, Marx en Vujic, 2018: 11]. Tot deze hervorming was de federale regering verantwoordelijk voor de toekenning van arbeidsvergunningen aan asielzoekers, hoewel het beheer van arbeidsvergunningen van immigranten sinds 2014 over het algemeen een gewestelijke bevoegdheid is [Pironet, 2018: 11-14]. De gewesten zijn verantwoordelijk voor de

integratie van werklozen op de arbeidsmarkt en het toezicht op hun inspanningen om een baan te vinden. In Brussel verloopt dit via de gewestelijke dienst voor arbeidsbemiddeling Actiris [Vanmarcke, 2018: 638]. In tegenstelling tot de gewestelijke diensten voor arbeidsbemiddeling in Vlaanderen (VDAB) en Wallonië (Forem) heeft Actiris geen samenwerkingsakkoord met de federale overheid om de integratie van asielzoekers op de arbeidsmarkt te bevorderen (ibid.: 641).

- 6 België bevindt zich in een vergelijkbare situatie als andere geïndustrialiseerde landen, waar de arbeidsparticipatie van vluchtelingen (en andere personen die humanitaire bescherming genieten) ver onder het gemiddelde ligt, al neemt die mettertijd aanzienlijk toe. Volgens de gegevens van de Socio-economische Monitoring 2017 bedroeg de tewerkstellingsgraad bij de vluchtelingen en andere beschermde personen in de leeftijd van 18 tot 64 jaar die in 2010 in het Belgische rijksregister waren ingeschreven 11 % in 2011, en 33 % in 2014 [FOD en UNIA, 2017: 141;³ zie ook Rea & Wets, 2014]. De Socio-economische Monitoring geeft geen uitsplitsing van de gegevens per gewest, maar de cijfers van Actiris die in mei 2017 werden aangehaald door Brussels minister van Tewerkstelling en Economie Didier Gosuin, maken melding van een tewerkstellingsgraad van 31 % van de vluchtelingen en beschermde personen die in 2015-2016 bij de Brusselse dienst voor arbeidsbemiddeling waren ingeschreven, oftewel 1 636 van de 5 265 ingeschreven personen die bij Actiris zijn ingeschreven in de Belgische hoofdstad [Sente, 2017].
- 7 De wetenschappelijke literatuur over dit onderwerp richt zich hoofdzakelijk op twee aspecten. Enerzijds wordt gewezen op de gevolgen van de individuele kenmerken van vluchtelingen en asielzoekers, zoals het effect van hun gebrekkige beheersing van de officiële talen van het gastland bij aankomst op hun deelname aan de arbeidsmarkt. Anderzijds belicht de literatuur de rol van bepaalde obstakels voor de toegang van mensen van buitenlandse origine tot de arbeidsmarkt, en dan in het bijzonder het gebrek aan erkenning van in het buitenland verworven vaardigheden en kwalificaties en discriminatie van werkzoekenden van niet-Europese origine [specifiek voor België, zie Rea & Wets, 2014; Lens, Marx & Vujic, 2018; en meer in het algemeen Krahn et al., 2000, Colic-Peisker & Tilbury, 2006; Correa-Velez, Barnett & Gifford, 2015]. Onze analyse beoogt vooral een bijdrage te leveren aan de recente uitgebreide studies naar de organisatie van diensten ter bevordering van de werkgelegenheid [Garnier, 2016; Losoncz, 2017]. Vanuit dit oogpunt is Brussel een zeer rijk studieobject, gezien de institutionele complexiteit van het hoofdstedelijk gewest: de ondersteuning van “nieuwkomers” gebeurt via een groot aantal organisaties met nu eens minder, dan weer sterker gecoördineerde acties [Adam en van Dijk, 2015; Xhardez, 2016].

2. Institutionele innovaties voor de bevordering van de tewerkstelling van vluchtelingen sinds 2010

- 8 In Brussel bestrijkt de problematiek van de tewerkstelling van vluchtelingen en asielzoekers in feite twee verwante thema's: de lage arbeidsparticipatie van bevolkingsgroepen van niet-Europese origine en de sociaal-economische integratie van nieuwkomers. Er bestaat geen specifiek orgaan dat de tewerkstelling van vluchtelingen en asielzoekers ondersteunt. Net als andere werkzoekenden kunnen vluchtelingen en asielzoekers terecht bij de gewestelijke dienst voor arbeidsbemiddeling Actiris, bij gemeentelijke netwerken ter bevordering van de werkgelegenheid, zoals jobclubs en

werkwinkels, en bij de diensten voor socioprofessionele inschakeling (SPI) van de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW's). Daarnaast is er ook een hecht netwerk van verenigingen gericht op de sociaal-economische participatie van vluchtelingen en immigranten dat SPI-diensten aanreikt. In dit onderdeel nemen we vier nieuw opgerichte Brusselse organisaties onder de loep die zich inzetten voor een betere toegang tot de arbeidsmarkt voor vluchtelingen en asielzoekers, al dan niet met deze mensen als specifiek doelpubliek. We vergelijken de dynamiek van hun oprichting, hun organisatiestructuur en hun doelpubliek.

2.1. Innovatie bij semioverheidsinstanties: “onthaalbureaus” voor nieuwkomers

- 9 De zogenaamde onthaalbureaus voor nieuwkomers (Bureaux d’Accueil pour Primo-Arrivants, BAPA) zijn Franstalige verenigingen zonder winstoogmerk (vzw’s) in Brussel, gefinancierd door de Franse Gemeenschapscommissie (Commission Communautaire Française, COCOF) van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De BAPA’s moeten een programma aanbieden ter bevordering van de sociaal-economische integratie van nieuwe Brusselaars afkomstig uit landen buiten de Europese Unie die een verblijfsvergunning van drie maanden of meer hebben, maar die nog geen drie jaar in België verblijven en ingeschreven zijn in het verblijfsregister van een van de negentien Brusselse gemeenten [Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2017]. Vluchtelingen die minder dan drie jaar in België verblijven, kunnen dus wel deelnemen aan het onthaaltraject, in tegenstelling tot asielzoekers, aangezien hun verblijfsvergunning slechts drie maanden geldig is, al is die verlengbaar. Het traject moet de volgende modules omvatten: een onthaalmodule met een evaluatie van de taalkundige, economische en sociale behoeften van de nieuwkomer en informatiesessies over de rechten en plichten in België; een opleidingsmodule met lessen Frans; en een opleidingsmodule burgerschap [ibid.].
- 10 Brussel was het laatste van de drie Belgische gewesten dat de verplichting van een onthaaltraject voor bepaalde categorieën nieuwkomers organiseerde. Toen het Vlaamse Gewest deze verplichting invoerde, waren zowel Wallonië als Brussel er openlijk tegen gekant. In 2004 werd echter wel een Nederlandstalige Brusselse vereniging, BON, opgericht om een niet-verplicht inburgeringsprogramma met Nederlandse taalcursussen aan te bieden aan nieuwkomers. Dit programma werd zeer populair bij nieuwkomers in de Belgische hoofdstad.⁴ Aan Franstalige kant werd de discussie aangezwengeld door het Brusselse verenigingsleven, in het bijzonder door het CIRÉ (Coordination et Initiative pour Réfugiés et Étrangers) [CIRÉ, 2016]. Het Brusselse Franstalige Parlement riep in 2013 formeel een gewestelijk onthaaltraject in het leven en besliste in 2017 om dit verplicht te stellen [Xhardez, 2016, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2017]. Het opleggen van deze verplichting is al verschillende keren uitgesteld en staat d.d. maart 2019 gepland voor 2020 [D., 2018; Le Vif 2018]. Er zijn twee BAPA’s in Brussel: de BAPA BXL, opgericht door de gemeente Brussel-Stad, en de BAPA VIA, opgericht door de gemeenten Schaarbeek en Molenbeek. Convivial, een vzw die al langer betrokken is bij de ondersteuning van nieuwkomers in Brussel, deed in 2015 met de steun van CIRÉ, SAMPA (een dienst voor begeleiding van nieuwkomers in Molenbeek) en andere

verenigingen een voorstel om een derde BAPA op te richten, maar deze aanvraag werd niet aanvaard (Vassart, 2015).

- 11 Het traject dat in Brussel gecreëerd werd, voldoet bij lange na niet aan de eisen van CIRÉ. In tegenstelling tot de Vlaamse en Waalse onthaaltrajecten is het niet de taak van de BAPA's om zich rechtstreeks te mengen in de zoektocht van de deelnemers naar een baan, maar eerder om hen door te verwijzen naar andere diensten en verenigingen. De trajecten weerspiegelen de prioriteiten van de gewestelijke regering op het vlak van sociale cohesie⁵ en zijn dan ook eerder gericht op de integratie van de deelnemers in het Belgische en Brusselse sociale en maatschappelijke leven en op het bevorderen van duurzame interacties tussen de deelnemers.
- 12 Op organisatorisch vlak waren de BAPA's geheel unieke creaties in het Brusselse institutionele landschap, maar ze moesten van bij hun lancering duizenden dossiers kunnen behandelen om hun overheidssubsidies te garanderen. Hierbij valt op te merken dat de BAPA VIA zich sterker heeft weten aan te sluiten bij het bestaande gemeentelijke weefsel en het verenigingsleven wat de ondersteuning van de sociaal-economische participatie van nieuwkomers betreft, met name in de gemeente Schaarbeek, waar al geruime tijd over dit onderwerp gecommuniceerd wordt.⁶ De directies van de twee BAPA's hebben er evenwel naar gestreefd om teams te creëren die in staat zijn om te communiceren met een heterogeen publiek, en dan niet alleen op het vlak van taal, maar ook op het vlak van vertrouwdsheid met het leven in Brussel.⁷
- 13 Statistieken over het aantal vluchtelingen en beschermde personen die deelnemen aan het onthaaltraject zijn alleen beschikbaar voor BAPA VIA. In 2017 had 47,6 % van de deelnemers de status van vluchteling [VIA, 2018: 3]. De twee BAPA's merkten elk in hun eerste jaarlijkse activiteitenverslag op dat veel deelnemers uit Syrië en Irak afkomstig waren en dus vaak vluchtelingen waren [VIA, 2017: 5, BAPA BXL, 2017: 7]. De twee jaarverslagen en onze gesprekken met medewerkers van beide BAPA's bevestigen dat ondersteuning bij het zoeken naar een baan een belangrijk aspect is voor de mensen die een onthaaltraject volgen.⁸ Als gevolg daarvan hebben beide BAPA's er werk van gemaakt om banden te smeden met het bestaande SPI-netwerk, al moeten we tot op heden vaststellen (uit rapporten en gesprekken in het voorjaar van 2017) dat ze nog niet veel bekendheid genieten in de sector. Ofschoon de BAPA's niet het mandaat hebben om hun overheidssubsidies rechtstreeks te gebruiken voor de bevordering van professionele integratie, belet niets hen om dergelijke projecten met andere middelen te ontwikkelen. Deze piste werd in Schaarbeek verkend toen de gemeente medio 2017 een subsidie aanvraag bij het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) met dit doel voor ogen, waarbij de BAPA VIA sterk betrokken werd [V., 2017]. De subsidieaanvraag werd echter niet ingewilligd door het EFRO.

2.2. Innovatie door intergenerationele mentoring: Duo for a Job

- 14 De vzw Duo for a Job werd in 2012 in Brussel opgericht door twee jonge ondernemers, actief in de humanitaire sector en de human resources, om een antwoord te bieden op een tweeledige vaststelling: de zeer hoge werkloosheidsgraad bij 18-30-jarigen van niet-Europese afkomst en de lage activiteitsgraad bij 55-64-jarigen in België. Duo for a Job leidt (al dan niet vervroegd) gepensioneerden op om een mentorrelatie aan te gaan met 18-30-jarigen die een migrantenachtergrond hebben en die op zoek zijn naar loopbaan- of studiebegeleiding (de *mentees*). Bij de start bood Duo for a Job mentoring

aan niet-Belgen van 18 tot 30 jaar, en in 2014 bestond 40 % van de mentees uit vluchtelingen [Duo for a Job, 2015: 12].⁹ Het mentoringaanbod werd in 2015 uitgebreid naar Belgische jongeren met een migratieachtergrond, wat maakte dat in 2016 nog slechts 24 % van het totale aantal mentees vluchtelingen waren [Duo for a Job, 2017: 27]. In absolute cijfers is het aantal vluchtelingen dat toegang heeft gekregen tot mentoring wel gestegen door de sterke toename van het publiek dat Duo for a Job wist te bereiken (85 mentees in 2014, 245 in 2016) [Duo for a Job, 2015: 10; 2017: 43].

- 15 Duo for a Job onderscheidt zich door een innovatief financieringsmodel, als eerste vereniging in de Europese Unie die gebruikmaakt van de Social Impact Bonds. In 2016 kwam meer dan de helft van de inkomsten uit sponsoring, en 15 % uit overheidssubsidies [Duo for a Job, 2015: 35; 2017: 58]. Er dient wel opgemerkt dat Duo for a Job niet de eerste vereniging is die intergenerationele mentoring aanbiedt ter bevordering van de toegang tot het arbeidsproces.¹⁰ Maar wat deze vereniging wel onderscheidt van andere verenigingen actief in dit domein is het feit dat mentoring haar belangrijkste missie is.
- 16 De vereniging zet in op communicatie, is zeer aanwezig op online sociale netwerken en stimuleert mond-tot-mondreclame bij mentoren en mentees. Sinds de lancering heeft Duo for a Job ook sterk ingezet op partnerschappen met andere spelers in de sector, waarbij wordt opgemerkt dat weinig acties specifiek gericht zijn op nieuwkomers.¹¹ Naast de Brusselse kantoren heeft de vereniging nu ook voet aan de grond in Antwerpen, Luik en Gent, en positioneert ze zich als een Europees en internationaal rolmodel [Duo for a Job, 2017: 78]. Duo for a Job wordt zeer gewaardeerd voor haar acties en heeft verschillende nationale en Europese prijzen gewonnen. Op 17 april 2018 mocht de vereniging zelfs koning Filip verwelkomen in haar kantoren [RTBF, 2018].
- 17 Een van de belangrijkste redenen voor de groei van Duo for a Job is het succes van het mentoringprogramma. Sinds de oprichting heeft bijna de helft van de mentees binnen een jaar na de start van hun mentorschap een baan gevonden – dat is het dubbele van de tewerkstellingsgraad bij een vergelijkbaar cohort dat niet aan het programma deelneemt [ibid.: 44]. Het is echter wel mogelijk dat er een selectie-effect optreedt: mentees die er actief voor kiezen om een beroep te doen op Duo for a Job zijn mogelijk gemotiveerder dan een cohort van werkzoekenden met op andere vlakken vergelijkbare kenmerken. Deze nuance werd ons gemeld door een voormalige mentee van Duo for a Job, een vluchteling die zeer tevreden was over zijn ervaring (hij had een baan op het moment van ons gesprek), maar die de individuele bijdrage van mentoren en mentees aan het succes van de vereniging wilde onderstrepen.¹²

2.3. Innovatie bij werkgevers: VBO Taskforce Vluchtelingen

- 18 De sterke aanwezigheid van migranten in het Maximiliaanpark in Brussel in 2015 [Kassou, 2015] – niet alleen in de buurt van de dienst Vreemdelingenzaken, maar ook in de buurt van de torens waar grote bedrijven gevestigd zijn – heeft tal van organisaties en bedrijven bewust gemaakt van de gevolgen van het Europese en Belgische migratiebeleid. Deze zichtbaarheid was een van de katalysatoren voor de oprichting van de zogenaamde Taskforce Vluchtelingen door het Verbond van Belgische Ondernemingen (VBO) in september-oktober 2015. Het doel van deze Taskforce was om een nuttige en haalbare bijdrage van bedrijven aan de oplossing van

de vluchtelingen crisis te stimuleren. De aanpak was gericht op de toegang tot de arbeidsmarkt voor asielzoekers en vluchtelingen, in samenwerking met andere actoren in de sector [Verbond van Belgische Ondernemingen 2017a: 11]. Daartoe richtte het VBO een stuurgroep van verschillende werkgeversfederaties op, evenals een groep die verantwoordelijk was voor de directe aansturing van de Taskforce, met inbegrip van een coördinator die voor een periode van één jaar ter beschikking werd gesteld door zijn werkgever, die lid is van het VBO. Voor de coördinator van de Taskforce was dit zijn eerste beroepservaring op dit gebied, zonder dat er al een netwerk met instellingen of verenigingen in de sector was uitgebouwd.¹³

- 19 Een van de hoofdactiviteiten van de Taskforce bestond erin om na te gaan wat de belangrijkste sociaal-economische uitdagingen voor asielzoekers en vluchtelingen in België waren, welke obstakels werkgevers moesten overwinnen als ze vluchtelingen of asielzoekers in dienst wilden nemen, en op welke manieren de Taskforce een bijdrage kon leveren aan bestaande initiatieven. De Taskforce bereikte tussen 2015 en 2017 een aantal concrete resultaten, met name de opstelling van een praktische gids voor werkgevers over de opleiding en tewerkstelling van vluchtelingen en asielzoekers. De Europese Commissaris voor Werkgelegenheid prees deze gids tijdens een conferentie over de arbeidsmarktparticipatie van vluchtelingen in Antwerpen in november 2016 [Thyssen, 2016].
- 20 De Taskforce is er echter niet in geslaagd om een antwoord te bieden op de vraag van de bedrijven om mensen te vinden binnen de groep van nieuw aangekomen vluchtelingen en asielzoekers die snel een tekort aan arbeidskrachten zouden kunnen opvullen – een vraag die mee ten grondslag lag aan de mobilisatie van het VBO.¹⁴ Deze vraag duidde op een gebrek aan inzicht bij de werkgevers, aangezien de meeste nieuwkomers bij hun aankomst geen Nederlands of Frans spraken en bovendien moesten vaststellen dat hun kwalificaties ontoereikend waren of niet erkend werden op de Belgische arbeidsmarkt.¹⁵ Het feit dat de Taskforce niet onmiddellijk een antwoord vond op deze vraag leidde tot een geleidelijke terugtrekking van de werkgevers, terwijl er juist steeds meer vluchtelingen en asielzoekers actief op zoek gingen naar werk. De Taskforce heeft echter wel deelgenomen aan verschillende oproepen tot het indienen van projecten ter ondersteuning van de tewerkstelling van vluchtelingen in Antwerpen, Gent en de vijf Vlaamse provincies [Verbond van Belgische Ondernemingen, 2017a: 18]. De coördinator van de Taskforce kon geen soortgelijke oproepen tot het indienen van projecten optekenen in Brussel.¹⁶
- 21 In september 2017, toen de periode van terbeschikkingstelling van de coördinator van de Taskforce ten einde liep, was het VBO van mening dat de Taskforce de vooropgestelde doelen had bereikt [Verbond van Belgische Ondernemingen, 2017b] en liet het verstaan dat er geen verdere toekomstplannen waren voor de Taskforce. In maart 2018 werd de Taskforce dan ook spreekwoordelijk in de ijskast gezet, waarbij het VBO verklaarde dat de Taskforce “in geval van dringende noodzaak” opnieuw kon worden geactiveerd [Verbond van Belgische Ondernemingen, 2018].

2.4. Innovatie door vluchtelingen en asielzoekers zelf: Tandem

- 22 Zoals hierboven vermeld, zijn er verschillende factoren die de deelname van asielzoekers en vluchtelingen aan de arbeidsmarkt in de weg staan, waaronder een gebrek aan kennis van de landstalen en een gebrek aan erkenning van hun

beroepskwalificaties. Voor asielzoekers komt daar nog bij dat ze gedurende vier maanden na de indiening van hun asielaanvraag niet mogen werken. Tandem heeft in dit verband ingegrepen door gebruik te maken van het feit dat er in Brussel vele Europese en internationale organisaties gevestigd zijn met het Engels als voertaal. Tandem werd in juni 2016 opgericht door Syrische vluchtelingen en asielzoekers en door Belgen die voor lokale vestigingen van internationale organisaties werken. Om tegemoet te komen aan de behoeften van nieuwkomers heeft Tandem stages van twee weken uitgewerkt voor vluchtelingen en asielzoekers binnen internationale organisaties die in Brussel gevestigd zijn. Deze stages zijn onbezoldigd, maar er is een kostenvergoeding van 25 euro per dag, binnen het kader van het vrijwilligersstatuut [Tandem, 2016].

- 23 Tandem bestond eerst alleen als initiatief op het online sociale netwerk Facebook en vestigde zich vervolgens als feitelijke vereniging, de eenvoudigste juridische verenigingsvorm in België. Het initiatief heeft veel steun gekregen van organisaties zoals Het Punt, een organisatie gespecialiseerd in vrijwilligerswerk.¹⁷ Ten tijde van onze gesprekken in 2017 had Tandem geen permanente lokalen en werd alles in goede banen geleid door een vrijwillig team van vluchtelingen. Zij waren gevestigd in Brussel, maar ook in andere Belgische steden, zoals Antwerpen.¹⁸ Sommige leden van het Tandem-team hadden elkaar pas een jaar na de oprichting van de vereniging voor het eerst ontmoet.¹⁹ Een van de stichtende leden met wie we spraken, zei dat het belangrijkste doel van Tandem erin bestond om de vooropgestelde missie te vervullen, en dat hij er niets op tegen zou hebben als Tandem zou opgaan in een grotere verenigingsstructuur.²⁰ In oktober 2018 werd Tandem dan ook omgevormd van een autonome vereniging tot een project van het Europees Vrijwilligerscentrum (EVC), een internationale vereniging zonder winstoogmerk (ivzw) [Europees Vrijwilligerscentrum, z.d.]. De directrice van het EVC had destijds een belangrijke rol gespeeld bij de oprichting van Tandem.²¹
- 24 Gezien het soort stages dat werd aangeboden, moest het merendeel van de deelnemers wel een goede kennis van het Engels en postsecundaire kwalificaties hebben. Toch streefde Tandem er ook naar om stageplaatsen te vinden voor mensen met een lager opleidingsniveau, bijvoorbeeld als medewerker op Brusselse culturele festivals.²² De evaluaties van oud-stagiaires waren zeer positief, net als die van de deelnemende organisaties.²³ Daarnaast ging de vereniging regelmatig haar diverse activiteiten voorstellen bij andere verenigingen en werd ze ook uitgenodigd om haar activiteiten aan het Europees Parlement te presenteren tijdens een seminar over de rol die ngo's kunnen spelen bij de integratie van vluchtelingen in Brussel. De vertegenwoordiger van Tandem op dit seminar was de vluchteling die de vereniging mee had opgericht [Leigh, 2018].

3. Complementariteit met de bestaande institutionele dynamiek

- 25 De complementariteit van de verschillende initiatieven ter bevordering van de tewerkstelling van asielzoekers en vluchtelingen wordt sterk benadrukt door de gevestigde actoren in de sector. Een vertegenwoordigster van de integratiedienst van de vzw Caritas beschrijft het als volgt: “We leggen contacten en we smeden banden, zonder dat we de bestaande structuren proberen te vervangen.”²⁴ Een belangrijke reden voor deze nadruk op complementariteit is dat de vraag naar ondersteuning veel

groter is dan het beschikbare aanbod van middelen. Verschillende geïnterviewden hebben ons verteld over allerlei maatregelen die intern genomen moesten worden om de doelstellingen te verwezenlijken die vereist zijn om de overheidssubsidies niet te verliezen.²⁵ Zo meldde de directeur van een SPI-afdeling dat hij meer veldwerk en minder strategisch werk heeft verricht om het vereiste aantal dossiers te kunnen verwerken. Ook de directrice van een van de BAPA's (die dus geen mandaat hebben om de toegang tot de arbeidsmarkt te vergemakkelijken) vertelde dat de SPI-organisaties "overstelp" worden met werk.²⁶ Sommige organisaties wijten dit aan de daling van de Europese subsidies sinds het verdwijnen van het Europees Vluchtelingenfonds (EVF) en de oprichting van het Asiel-, Migratie- en Integratiefonds (AMIF)²⁷ in 2014. Bovendien geven ze aan dat ze zwaar getroffen werden door de eenzijdige terugtrekking van de federale regering uit de partnerschapsovereenkomsten inzake huisvesting en integratie van asielzoekers.²⁸ De heterogeniteit van de nieuwkomers werd ook genoemd, want die vergt een nauwe samenwerking tussen de ondersteunende organisaties, die elk diensten aanbieden gericht op bepaalde subgroepen van deze nieuwkomers.

- 26 Het feit dat men de nadruk legt op complementariteit betekent daarom nog niet dat de relaties tussen nieuwe initiatieven en meer gevestigde structuren altijd intens of harmonieus zijn. Verschillende vertegenwoordigers van gevestigde organisaties gaven in het voorjaar van 2017 aan dat ze niet goed op de hoogte waren van wat de BAPA's juist deden. De directrice van een van de twee BAPA's, zelf actief in het verenigingsleven, was bang dat haar organisatie als een "tweede OCMW" beschouwd zou worden, terwijl de directrice van de andere BAPA de noodzaak onderstreepte om meer bekendheid te verwerven in het milieu.²⁹ De meeste vertegenwoordigers van de gevestigde instanties gaven ook aan dat zij niet precies wisten wat de Taskforce Vluchtelingen deed en dat zij de coördinator ervan nooit persoonlijk hadden ontmoet. Daarentegen waren de gevestigde initiatieven wel veel beter bekend met Duo for a Job, en in mindere mate met Tandem. Er werd melding gemaakt van een informeel partnerschap om de begunstigden te verdelen over Convivial, Duo for a Job en andere verenigingen in de sector, afhankelijk van kenmerken zoals de leeftijd van de begunstigden. Bovendien pasten de nieuwe initiatieven binnen een dynamiek van informatiestromen, gekenmerkt door regelmatige bijeenkomsten tussen actoren in de sector om op de hoogte te blijven van de ontwikkeling van elkaars praktijken. Zo organiseerde Be.Face, een vzw die al lange tijd mentoring aanbiedt aan jonge werkzoekenden (of ze nu nieuwkomers zijn of niet), seminars over rekrutering bij bedrijven: elke maand bij BON en ook regelmatig bij Convivial en CIRÉ. Er bestaat ook een formele partnerschapsovereenkomst ter ondersteuning van de erkenning van diploma's tussen Actiris, CIRÉ en BON.³⁰
- 27 Er bestaat geen formele coördinatie van de arbeidsbemiddeling voor asielzoekers en vluchtelingen, of nieuwkomers in ruimere zin. Integendeel, sommige respondenten wezen op een daling van de overheidssubsidies specifiek gericht op de bevordering van coördinatie binnen de sector. Er werd ook gesproken over de ontwikkeling van managementpraktijken om ervoor te zorgen dat de begunstigden van een maatregel ter ondersteuning van de werkgelegenheid niet tegelijkertijd kunnen worden meegerekend als deelnemers aan een soortgelijke ondersteunende maatregel van een andere organisatie, wat zou kunnen leiden tot concurrentie bij de rekrutering van de begunstigden.³¹ Actiris, de gewestelijke dienst voor arbeidsbemiddeling, zou de logische keuze kunnen lijken om die coördinatie aan te sturen. Maar meer dan de twee andere

gewestelijke diensten voor arbeidsbemiddeling – de VDAB in Vlaanderen en Forem in Wallonië – benadrukt Actiris het universele karakter van zijn maatregelen ter bevordering van de tewerkstelling. In Brussel maakt de ondersteuning van werkgelegenheid voor nieuwkomers deel uit van de bevordering van “werkgelegenheid voor iedereen” [Actiris, 2017]. Het lijkt erop dat Actiris hier een kans heeft laten liggen op het vlak van institutionele innovatie. In 2016 heeft Actiris een Nieuwkomersactie gelanceerd om de toegang tot de arbeidsmarkt voor vluchtelingen en asielzoekers te vereenvoudigen, met inbegrip van conferenties in het Arabisch over aspecten zoals het zoeken naar werk. Maar vanwege het geringe aantal deelnemers aan deze activiteiten werd de Nieuwkomersactie na acht maanden stopgezet [Sente, 2017].

- 28 De terugtrekking van Actiris op dit gebied vertoont gelijkenissen met de geleidelijke terugtrekking van de werkgevers die aanvankelijk de Taskforce Vluchtelingen van het VBO steunden. Een van de respondenten, zelf een voormalig arbeidsconsulente, merkte echter op dat men in het verenigingsleven vaak niet op de hoogte was van de mogelijkheden die er binnen grote bedrijven bestaan voor nieuwkomers en vluchtelingen: “Er zijn veel vooroordelen die uit de weg moeten worden geruimd door middel van directe, interpersoonlijke contacten.”³² De terugtrekking van Actiris werd door sommigen echter ook in een perspectief van complementariteit met andere organisaties geplaatst: “Individuele opvolging zoals mentoring werkt het beste, maar ik denk niet dat het de taak van Actiris is om deze dienst aan te bieden, aangezien er al veel andere organisaties zijn die dat doen.”³³

Besluit

- 29 In dit artikel hebben we de diversiteit belicht van de institutionele innovaties ter ondersteuning van de tewerkstelling van asielzoekers en vluchtelingen in Brussel, en in ruimere zin ook de sociaal-economische integratie van nieuwkomers, en dat tegen de achtergrond van de hoge werkloosheid bij bevolkingsgroepen van niet-Europese origine in de Belgische hoofdstad. De ontwikkeling van deze innovaties gebeurt in een complex institutioneel landschap, en zoals Xhardez [2016] opmerkt, heeft dat veel gevolgen voor zowel de actoren in de sector als voor de asielzoekers en vluchtelingen die een beroep doen op hun diensten. Terwijl Xhardez [ibid.] vooral het accent legt op de vele politieke en organisatorische obstakels voor coherentie in de sector, benadrukt ons artikel dat dit gebrek aan coherentie niet noodzakelijk een rem zet op innovatie, wat wordt geïllustreerd door de complementariteit – in woorden en in daden – tussen recente en meer gevestigde initiatieven.
- 30 Bovendien tonen we aan dat het begrip complementariteit verschillende betekenissen heeft voor verschillende actoren. De nood aan complementariteit wordt door de ene toegeschreven aan de beperkte beschikbare middelen en de heterogeniteit van de doelgroep, door de andere aan de beperkte bevoegdheden van de gewestelijke overheids- en semioverheidsinstanties (ruim opgevat mandaat in het geval van Actiris; meer focus op sociale cohesie dan op werkgelegenheid in het geval van de BAPA's). Daarnaast kunnen we de vaststellingen van Adam en van Dijk [2015] staven, want ook wij constateren dat het gebrek aan institutionele samenhang de actoren er niet van weerhoudt om tal van formele en informele praktijken uit te werken teneinde duurzame interacties in stand te houden. Het feit dat men slechts over heel beperkte

materiële middelen beschikt is echter allesbehalve bevorderlijk te noemen voor de ontwikkeling en bestending van deze interacties.

BIBLIOGRAPHIE

ACTIRIS, 2017. Beheerscontract 2017-2022. Kwaliteit verzekeren voor iedereen. Brussel: Actiris.

ADAM, I. en VAN DIJK, M., 2015. Renforcer la coopération institutionnelle pour améliorer l'intégration des personnes issues de l'immigration au marché du travail. Brussel: Koning Boudewijnstichting.

BAPA BXL, 2017. Rapport d'activités – 2016. In: Service public francophone bruxellois [online] [geraadpleegd op 4/06/2018]. Beschikbaar op: <http://www.spfb.brussels/sites/default/files/documents/pro/Rapport%20d%27activit%C3%A9s%20BAPA-BXL%202016%20.pdf>

BRUSSEL ECONOMIE EN WERKGELEGENHEID, z.d. Toelating tot arbeid: nieuwe procedure. Brussel: Brussel Economie en Werkgelegenheid. [online]. [geraadpleegd op 21/03/2019]. Beschikbaar op: <http://werk-economie-emploi.brussels/nl/arbeidskaarten>.

CIPRIANO, S., FALLON, C., FASTRÉ, P. en HALIN, J., 2015. Evaluatie van de transversale acties van de New Deal: operationele partnerschappen voor de tewerkstelling van de Brusselaars? In: Brussels Studies, nr. 85. [geraadpleegd op 20/03/2019]. Beschikbaar op: <https://journals.openedition.org/brussels/1268>

CIRÉ, 2016. Parcours d'accueil ou d'intégration. Positions et réflexion. In: CIRÉ [online] [geraadpleegd op 4/06/2018]. Beschikbaar op: <https://www.cire.be/publications/analyses/parcours-d-accueil-ou-d-integration-positions-et-reflexions>

COLIC-PEISKER, V. en TILBURY, F., 2006. Employment niches for recent refugees: Segmented Labour Market in Twenty-First Century Australia. In: Journal of Refugee Studies. 06/2006. vol. 19, nr. 2, pp. 203-229.

CORREA-VELEZ, I., BARNETT, A. G., en GIFFORD, S., 2015. Working for a better life: longitudinal evidence on the predictors of employment among recently arrived refugee migrant men living in Australia. In: International Migration, 04/2015. vol. 53, nr. 2, pp. 321-337.

D., P., 2018. Le parcours d'intégration fait le plein. In: Le Soir [online]. 17/03/2018. [geraadpleegd op 4/06/2018]. Beschikbaar op: <https://www.lesoir.be/146031/article/2018-03-17/le-parcours-dintegration-fait-le-plein>

DUO FOR A JOB, 2015. Rapport annuel 2014. Brussel: Duo for a Job [online]. [geraadpleegd op 4/06/2018]. Beschikbaar op: <https://www.duoforajob.be/wp-content/uploads/2017/02/DUO-for-a-JOB-Rapport-annuel-2014-web-version.pdf>

DUO FOR A JOB, 2017. Rapport annuel 2016. Brussel: Duo for a Job [online]. 06/2017. [geraadpleegd op 4/06/2018]. Beschikbaar op: <https://www.duoforajob.be/wp-content/uploads/2017/06/Rapport-Annuel-DUO-for-a-JOB-2016.pdf>

EUROPEAN VOLUNTEER CENTRE, z.d. Tandem. Brussel: European Volunteer Centre [online]. [geraadpleegd op 20/03/2019]. Beschikbaar op: <https://www.europeanvolunteercentre.org/tandem>

FEDERALE OVERHEIDSDIENST WERGELEGENHEID ARBEID EN SOCIAAL OVERLEG (FOD) en INTERFEDERAAL GELIJEKANSENCEENTRUM (UNIA), 2017. Socio-economische monitoring. Arbeidsmarkt en origine 2017. Brussel: FOD en UNIA [online]. 12/2017. [geraadpleegd op 4/06/2018]. Beschikbaar op: https://www.unia.be/files/Documenten/Publicaties_docs/1215_UNIA_Monitoring_2017_-_NL-Anysurfer.pdf

GARNIER, A., 2016a. Impact des Arrangements Institutionnels d'Admission et d'Insertion sur le Parcours Professionnel des Réfugiés. In: Les Cahiers du CRIEC. 09/2016. nr. 39, pp. 40-58.

GEMEENSCHAPPELIJKE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE VAN BRUSSEL-HOOFDSTAD, 2017. Ordonnantie betreffende het inburgeringstraject voor de nieuwkomers. In: Belgisch Staatsblad [online]. 30/05/2017. [geraadpleegd op 4/06/2018]. Beschikbaar op: http://www.ejustice.just.fgov.be/mopdf/2017/05/30_1.pdf#Page110.

KASSOU, M., 2015. Persbericht. In: Plateforme citoyenne de soutien aux réfugiés [online] 16/09/2015. [geraadpleegd op 4/06/2018]. Beschikbaar op: <http://www.bxlrefugees.be/nl/2015/09/16/communique-de-presse-160915/>

KRAHN, H., DERVING, T., MULDER, M. en WILKINSON, L., 2000. Educated and Underemployed: Refugee Integration into the Canadian Labour Market. In: Journal of International Migration and Integration. vol. 1, nr. 1, pp. 52-84.

LE VIF, 2018. Le parcours d'accueil sera obligatoire pour les primo-arrivants. In: Le Vif [online]. 7/12/2018. [geraadpleegd op 15/03/2019]. Beschikbaar op: <https://www.levif.be/actualite/belgique/le-parcours-d-integration-sera-obligatoire-a-bruxelles-pour-les-primo-arrivants/article-normal-1064185.html>

LEGRAND, M., 2018. Intégration Inch'Allah : en classe avec les primo-arrivants. In: Alter Echos [online]. 23/04/2018. [geraadpleegd op 4/06/2018]. Beschikbaar op: <https://www.alterechos.be/integration-inchallah-en-classe-avec-les-primo-arrivants/>

LEIGH, J., 2018. Lessons from NGO's: Refugee integration in Brussels. In: Schuman Trainee Committee [online]. 26/02/2018. [geraadpleegd op 4/06/2018]. Beschikbaar op: <http://eptrainees.eu/lessons-from-ngos-refugee-integration-in-brussels/>

LENS, D., MARX, I. en VUJIC, S., 2018. Is quick formal access to the labour market enough? Refugee' labour market integration in Belgium. Bonn: Institut für Arbeitsmarktforschung [online]. [geraadpleegd op 19/03/2019]. Beschikbaar op: <http://ftp.iza.org/dp11905.pdf>

LOSONCZ, I., 2017. Goals without Means: A Mertonian Critique of Australia's Resettlement Policy for South Sudanese Refugees. In: Journal of Refugee Studies. vol. 30, nr. 1, pp. 47-70.

PIRONET, D., 2018. L'intégration des demandeurs d'asiles sur le marché du travail. Etat de la situation en 2017. Beez: CEPAG Mouvement d'éducation populaire [online]. [geraadpleegd op 19/03/2019]. Beschikbaar op: http://www.cepag.be/sites/default/files/publications/2018_-_cepag_-_etude_integration_des_demandeurs_dasile.pdf

RADIO TÉLÉVISION BELGE FRANCOPHONE (RTBF), 2018. Le Roi rend visite à « Duo for a job », une association d'aide à l'emploi. In: RTBF [online]. 17/04/2018. [geraadpleegd op 4/06/2018]. Beschikbaar op: https://www.rtbf.be/info/societe/detail_le-roi-rend-visite-a-duo-for-a-job-une-association-d-aide-a-l-emploi?id=9895037

- REA, A. en WETS, J., 2014. The long and winding road to employment: An analysis of the labour market careers of refugees and asylum seekers in Belgium. Gent: Academia Press.
- SENTE, A., 2017. Les réfugiés trouvent-ils du travail chez nous ? In: L'Echo [online] 12/05/2017. [geraadpleegd op 4/06/2018]. Beschikbaar op: <https://www.lecho.be/dossier/migrants/Les-refugies-trouvent-ils-du-travail-chez-nous/9893554>
- TANDEM, 2016. How it works. In: Tandem [online] [geraadpleegd op 4/06/2018]. Beschikbaar op: <http://tandemvolunteering.org/how-it-works/>
- THYSSEN, M., 2016. Toespraak over de integratie van erkende vluchtelingen op de arbeidsmarkt. In: ETION. Speech. Antwerpen. 24/11/2016. [geraadpleegd op 4/06/2018]. Beschikbaar op: https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2014-2019/thyssen/announcements/toespraak-over-de-integratie-van-erkende-vluchtelingen-op-de-arbeidsmarkt-etion-antwerpen_en
- V., L. 2017. Schaerbeek souhaite aider les réfugiés à trouver un job. In: La Libre [online] 7/06/2017. [geraadpleegd op 4/06/2018]. Beschikbaar op: <https://www.lalibre.be/regions/bruxelles/schaerbeek-souhaite-aider-les-refugies-a-trouver-un-job-5937fdf7cd702b5bf059de7>
- VANMARCKE, M., 2018. De sociaalrechtelijke positie van de erkende vluchteling in België. In: Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid. 4e kwartaal. 2017, pp. 623-666.
- VASSART, P., 2015. Un troisième candidat à l'accueil des primo-arrivants. In: Le Soir [online]. 4/07/2015. [geraadpleegd op 4/06/2018]. Beschikbaar op: <http://www.lesoir.be/archive/recup/927589/article/actualite/regions/bruxelles/2015-07-04/un-troisieme-candidat-l-accueil-des-primo-arrivants>
- VERBOND VAN BELGISCHE ONDERNEMINGEN. 2017a. 2015-2017: 2 jaar VBO Taskforce Vluchtelingen. Brussel: VBO vzw [online]. 09/2016. [geraadpleegd op 4/06/2018]. Beschikbaar op: https://www.vbo-feb.be/globalassets/actiedomeinen/ethiek--maatschappelijke-verantwoordelijkheid/gelijke-kansen/taskforce-vluchtelingencrisis-blaast-twee-kaarsjes-uit/rapport-2-jaar-vbo-taskforce-vluchtelingen_versie-nl.pdf
- VERBOND VAN BELGISCHE ONDERNEMINGEN. 2017b. Taskforce vluchtelingencrisis blaast twee kaarsjes uit. Brussel: VBO vzw [online], 10/10/2017. [geraadpleegd op 4/06/2018]. Beschikbaar op: <http://www.vbo-feb.be/actiedomeinen/ethiek--maatschappelijke-verantwoordelijkheid/gelijke-kansen/taskforce-vluchtelingencrisis-blaast-twee-kaarsjes-uit/>
- VERBOND VAN BELGISCHE ONDERNEMINGEN. 2018. De Taskforce Vluchtelingen wordt op een waakvlam gezet. Persbericht. Brussel: VOB vzw. [online]. [geraadpleegd op 19/03/2019]. Beschikbaar op: http://www.vbo-feb.be/actiedomeinen/ethiek--maatschappelijke-verantwoordelijkheid/gelijke-kansen/de-taskforce-vluchtelingen-wordt-op-een-waakvlam-gezet_2018-03-19/
- VIA, 2017, Rapport d'activité 2016. In: Service public francophone bruxellois [online] [geraadpleegd op 4/06/2018]. Beschikbaar op: <http://www.spsb.brussels/sites/default/files/documents/pro/Rapport%20d%27activit%C3%A9s%20VIA%202016.pdf>
- VIA, 2018. Rapport d'activité 2017. In: Service public francophone bruxellois [online]. [geraadpleegd op 19/03/2019]. Beschikbaar op: <http://www.via.brussels/wp-content/uploads/2018/09/RAPPORT-ACTIVITE-2017-WEB.pdf>
- XHARDEZ, C., 2016. Integratie van nieuwkomers in Brussel: een institutionele en politieke puzzel. In: Brussel Studies. 24/10/2016, nr. 105. [geraadpleegd op 4/06/2018]. Beschikbaar op: <http://journals.openedition.org/brussels/1429>

ZETTER, R., 2007. More labels, fewer refugees: Remaking the refugee label in an era of globalization. In: *Journal of Refugee Studies*. vol. 20, nr. 2, pp. 172-192.

NOTES

1. Volgens de criteria van het Verdrag van Genève betreffende de status van vluchtelingen omvat dit ook vervolging op grond van ras, godsdienst, nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep of politieke overtuiging.
2. Sinds 1 januari 2019 hebben asielzoekers die na vier maanden geen beslissing hebben ontvangen over hun aanvraag automatisch het recht om te werken. Deze voorwaarde wordt vermeld op hun verblijfstitel [Brussel Economie en Werkgelegenheid, z.d.].
3. In de gegevens van de Socio-economische Monitoring worden asielzoekers niet in beschouwing genomen [zie FOD en UNIA, 2017: 132].
4. Gesprek met de directie van BON, 10 mei 2017. Hierbij dient opgemerkt dat BON in 2014 is opgegaan in het Vlaamse Agentschap Integratie en Inburgering, dat in het voorjaar van 2018 geconfronteerd werd met een grote bezuiniging op de begroting [Legrand, 2018].
5. Gesprek met een COCOF-vertegenwoordiger, 10 maart 2017.
6. Gesprek met de directie van VIA, 12 april 2017.
7. Ibid. en gesprek met de directie van de BAPA BXL, 24 april 2017, gesprek met vluchteling 9, werkzaam als adviseur in een BAPA, 5 mei 2017.
8. Het merendeel van de vluchtelingen met wie we spraken, had het equivalent van de onthaaltrajecten die vóór 2016 in Brussel bestonden en die werden aangeboden door BON en door Franstalige vzw's (in het bijzonder Convivial) al voltooid. Maar in beide gevallen is er een praktische oriëntatie op de arbeidsmarkt: ofwel als deel van het traject (BON), ofwel als intern toegankelijke piste via een andere dienst van de vereniging (Convivial). Zie ook deel 3 over de perceptie die de gevestigde organisaties in de sector hebben van institutionele innovaties.
9. In tegenstelling tot het onthaaltraject van de BAPA's is het mentoringaanbod van Duo for a Job ook beschikbaar voor asielzoekers.
10. Zo is er ook Be.Face, een vzw voor integratie op de arbeidsmarkt, opgericht in Brussel in 2010 en financieel gesteund door bedrijven, die peterschapsactiviteiten aanbiedt. De snelle expansie van deze sector is echter geen prioriteit voor de raad van bestuur, zo is gebleken ons gesprek met de verantwoordelijke voor Tewerkstelling & Opleiding van Be.Face op 10 april 2017.
11. Gesprek met een medewerker van Duo for a Job, 7 april 2017.
12. Gesprek met vluchteling 11, 9 mei 2017.
13. Gesprek met de coördinator van de *Taskforce*, 13 april 2017.
14. Ibid.
15. Gesprek met leden van de dienst Tewerkstelling, Gelijkwaardigheid en Opleiding van CIRÉ op 30 maart 2017 en met vluchteling R1 op 4 april 2017, vluchteling R5 op 25 april 2017 en vluchteling R7 op 3 mei 2017.
16. Gesprek met de coördinator van de *Taskforce*, 13 april 2017.
17. Gesprek met een van de medeoprichters van Tandem, 24 april 2017.
18. Gesprek met vluchteling R4, 25 april 2017 en vluchteling R7, 3 mei 2017, respectievelijk lid van het Tandem-team en medeoprichter van Tandem.
19. Gesprek met een van de medeoprichters van Tandem, 24 april 2017.
20. Ibid.
21. Zie bericht van 18 oktober 2018 op de Facebook-pagina van Tandem, die nog steeds actief was in maart 2019. <https://www.facebook.com/Tandemvolunteering/>
22. Gesprek met een van de medeoprichters van Tandem, 24 april 2017.

23. Er zijn verschillende getuigenissen te vinden op de website van Tandem en de medeoprichter van de vereniging heeft ons tijdens ons gesprek op 24 april 2017 meer kwantitatieve gegevens over deze tevredenheid laten zien.
24. Gesprek met leden van het integratieteam van Caritas vzw, 11 april 2017.
25. Dit werd ons gemeld door een medewerker van de dienst socioprofessionele begeleiding van Convivial (gesprek op 24 maart 2017), de coördinator van de dienst Alpha ISP van de vzw Lire et Ecrire (9 juni 2017) en de directeur van BON (10 mei 2017).
26. Gesprek met de directie van VIA, 12 april 2017.
27. Van 2000 tot 2014 had het EVF tot doel om te zorgen voor cofinanciering (door de Europese Commissie en de EU-lidstaten) van initiatieven voor het beheer van de aankomst en integratie van vluchtelingen en asielzoekers in de EU, evenals voor de terugkeer van mensen van wie de asielaanvraag werd afgewezen naar hun land van herkomst. Het EVF was in de verschillende financieringsperiodes (2000-2005, 2005-2007 en 2007-2013) onderhevig aan allerlei wijzigingen, en werd in 2014 formeel afgeschaft en vervangen door het AMIF voor de financieringsperiode 2014-2020. Het AMIF heeft als doel om het beheer van migratiestromen in het algemeen te cofinancieren, wat betekent dat de ondersteuning van vluchtelingen en asielzoekers slechts één aspect is van de programma's die door het AMIF gefinancierd worden.
28. Gesprek met leden van de dienst Tewerkstelling, Gelijkwaardigheid en Opleiding van CIRÉ op 30 maart 2017 en met leden van het integratieteam van Caritas vzw, 11 april 2017.
29. Gesprekken met de directie van VIA, 12 april 2017 en met de directie van de BAPA BXL, 24 april 2017. Hierbij dient opgemerkt dat OCMW's vaak nogal negatief werden afgeschilderd in gesprekken met zowel organisaties uit de sector als vluchtelingen actief op de arbeidsmarkt.
30. Gesprek met leden van de dienst Tewerkstelling, Gelijkwaardigheid en Opleiding van CIRÉ op 30 maart 2017.
31. Gesprek met de coördinator van de dienst Alpha ISP van de vzw Lire et Ecrire (9 juni 2017). Over de grenzen van de compatibiliteit tussen de coördinatie van de werkgelegenheidsactoren en het gebruik van managementpraktijken in Brussel, zie Cipriano Fallon, Fastré en Halin [2015].
32. Gesprek met de verantwoordelijke voor Tewerkstelling & Opleiding van Be.Face op 10 april 2017.
33. Gesprek met een medewerker van de Dienst Diversiteit van Actiris op 27 maart 2017.

RÉSUMÉS

Sinds de komst van een groot aantal asielzoekers in 2015-2016 is de deelname van asielzoekers en vluchtelingen aan de arbeidsmarkt een heet politiek hangijzer geworden. In Brussel speelt deze kwestie zich af tegen de achtergrond van structurele werkloosheid, die vooral bevolkingsgroepen van niet-Europese origine treft, en van een beleid van werkgelegenheidssteun dat gekant is tegen specifieke steun voor vluchtelingen en asielzoekers. Om deze uitdagingen aan te gaan, moeten organisaties die de deelname van vluchtelingen en asielzoekers aan de arbeidsmarkt bevorderen, inzetten op innovatie. In dit artikel worden vier recente initiatieven belicht die passen in de huidige institutionele dynamiek. Met deze analyse willen wij een aanvulling bieden op de bestaande literatuur over de “Brusselse institutionele puzzel”.

Suite à l'arrivée de nombreux demandeurs d'asile en 2015-2016, la participation des demandeurs d'asile et réfugiés au marché du travail est devenue une préoccupation politique majeure. À

Bruxelles, cette problématique s'inscrit dans un contexte de chômage structurel touchant particulièrement les populations non-européennes et de politique d'aide à l'emploi réfractaire au soutien ciblé des réfugiés et demandeurs d'asile. Pour répondre à ces difficultés, les organismes œuvrant à favoriser la participation des réfugiés et demandeurs d'asile sur le marché du travail doivent innover. Cet article s'intéresse plus particulièrement à quatre initiatives récentes et à la façon dont elles s'inscrivent dans les dynamiques institutionnelles préexistantes, afin de proposer une analyse complétant la littérature sur le « puzzle institutionnel bruxellois ».

Following the arrival of many asylum seekers in 2015-2016, the participation of asylum seekers and refugees in the labour market has become a major political concern. In Brussels, this issue is part of a context of structural unemployment affecting non-European populations in particular, and of an employment support policy which is opposed to targeted measures for refugees and asylum seekers. In order to address these challenges, organisations which work to promote the participation of refugees and asylum seekers in the labour market must innovate. This article focuses on four recent initiatives and how they fit into pre-existing institutional dynamics, in order to provide an analysis which complements the literature on the "Brussels institutional puzzle".

INDEX

Mots-clés : immigration, politiques d'emploi, politiques sociales, secteur associatif

Trefwoorden immigratie, werkgelegenheidsbeleid, sociaal beleid, verenigingen

Thèmes : 6. économie – emploi

Keywords : immigration, employment policies, social policies, associative sector

AUTEURS

ADÈLE GARNIER

Adèle Garnier is docente (lecturer) politieke wetenschappen aan de Macquarie University in Sydney, Australië, en wetenschappelijk medewerkster van GERME, Université Libre de Bruxelles. Onlangs leidde zij samen met Geneviève Saint-Laurent en Loïc Pignolo *Gérer les migrations face aux défis identitaires et sécuritaires* (Universiteit van Genève, 2018) en met Liliana L. Jubilut en Kristin B. Sandvik *Refugee Resettlement: Power, Politics and Humanitarian Governance* (Berghahn, 2018).
adele.garnier[at]mq.edu.au

ANNAELLE PIVA

Annaelle Piva is doctoraatsstudente in de aardrijkskunde in het kader van een samenwerkingsproject tussen de Université Laval de Québec en Paris 1 Panthéon Sorbonne. Haar werk richt zich op de dynamiek tussen legitieme gebruikers van de stedelijke ruimte en kwetsbare migranten die "rondlopen" in Europese steden, met name in Parijs en Rome. De impact van deze gezamenlijke aanwezigheid op het sociale weefsel van steden en gastlanden staat centraal in haar vraagstelling.
annaelle.piva.1[at]ulaval.ca